

ABD GENELKURMAY BAŞKANI GENERAL MAC ARTHUR'UN TÜRKİYE'Yİ ZİYARETİ VE ATATÜRK-MAC ARTHUR GÖRÜŞMESİ

Chief of General Staff Mac Arthur's Visit to Turkey and His Meeting with Atatürk

Feyzullah EZER*

ÖZET

Türkiye 1930'ların başından itibaren batılı devletlerle, geçmişten gelen sorunlarını halletmeye başlamıştır. Bu batılı devletlerden biride Amerika Birleşik Devletleridir. 1932 yılında Türkiye'ye gelen ABD Genelkurmay Başkanı General Douglas Mac Arthur, İstanbul'da Atatürk ile bir görüşme yapmıştır. Bu görüşme Türk-Amerikan ilişkilerinin seyri açısından bir dönüm noktası olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Atatürk, General Douglas Mac Arthur.

ABSTRACT

Turkey has begun to overcome the issues from the past with the western countries since the beginning of the 1930s. One of these western countries is the United States of America. In 1932, General Douglas Mac Arthur, Commander of the US General Staff who visited to Turkey met with Atatürk in Istanbul. This meeting was a turning point for the Turkey and the USA relationship.

Keywords: Turkey, The United States of America, Atatürk, General Douglas Mac Arthur.

Giriş

Türkiye kuruluşundan itibaren, dış politikada, komşu devletler başta olmak üzere, Avrupa ve ABD ile ilişkileri geliştirme çabası içerisinde olmuştur.¹ 1930'a kadar Türkiye Lozan'dan arta kalan bazı sorunların çözümüyle uğraşmıştır.² Diğer taraftan Türkiye'nin hızla kalkınabilmesi, çağdaş medeniyetler seviyesine yükselebilmesi için birtakım projeler gündeme alınmıştır.³ Bu projelerden biride Chester Projesi'dir.⁴ Chester Projesi Doğu Anadolu demiryollarının, ana hat Sivas'tan, Samsun üzerinden Karadeniz'e, Harput-Ergani-Musul-Kerkük üzerinden Süleymaniye'ye, Bitlis üzerinden Van'a ve Halep üzerinden Akdeniz'e ulaşmasını öngörmektedir. Projeyi gerçekleştirecek olan "Ottoman – American Development Company" adlı şirket, demiryolu hattını 99 yıllığına işletecek ve demiryolu hattının her iki tarafında 20 km'lik alandaki madenleri işletme hakkına da sahip olacaktır. Chester Projesi 8-9 Nisan 1923'de TBMM tarafından da onaylanmasına rağmen olumlu netice

* Yrd. Doç. Dr. Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Elazığ; fezer@firat.edu.tr

¹ Jorge Blanco Villalta, *Atatürk*, Ankara, 1982, s.678-681; M. Philips Price, *Türkiye Tarihi-İmparatorluktan Cumhuriyete Kadar*, İstanbul, 1977, s.165-166.

² Mehmet Gönübol-Ömer Kürkçüoğlu, "Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasına Genel Bir Bakış" *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası-Makaleler*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 10; Dilek Barlas, "Atatürk Döneminde Türkiye'nin Balkan Politikası", *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası-Makaleler*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 275-276; *Atatürk'ün Milli Dış Politikası (Milli Mücadele Dönemine Ait 100 Belge) 1919-1923*, C.I, Ankara, 1994, s. 60-84.

³ Sabahattin Selek, *Anadolu İhtilali*, C. 2, İstanbul, 2000, s. 740-741; Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)*, İstanbul, 2004, s. 339-340.

⁴ Çağrı Erhan, *Türk-Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri*, Ankara, 2001, s. 377-383.

alınmamıştır.⁵ Çünkü, Chester Projesi'ni gerçekleştirecek olan şirket ortakları arasında anlaşmazlıklar çıkmış ve Chester şirketten ayrılmıştır. Dolayısıyla, süresi içinde çalışmalara başlayamayınca Türkiye, Aralık 1923'te şirketle olan anlaşmasını feshetmiştir.⁶

Bu arada Lozan Antlaşması'nın 18 Ocak 1927'de ABD Senatosu'nda yapılan oylama sonucu 34'e karşı 50 oy almasına rağmen üçte iki oy çoğunluğu sağlanamadığından reddedilmiş sayılması iki ülke arasında kısa süreli bir gerginliğe neden olmuştur.⁷ Bu yüzden Türk Hükümeti'ni yatıştırmak amacıyla ABD Dışişleri Bakanı Frank B. Kellogg, İstanbul'da görev yapan Yüksek Komiser Amiral Bristol'a bir an önce Ankara'ya hareket etmesi için 18 Ocak'ta bir telgraf göndermiştir. Kellog, Amiral Bristol'dan Türk Hükümeti'ne Washington'un onay için yapılabilecek her şeyi yaptığını; bu olumsuz neticenin ABD'deki iç politik çekişmelerin bir sonucu olduğunu; Amerikan kamuoyunun ve hükümetinin görüşlerini yansıtmadığını anlatmasını istemiştir. Neticede, uzun müzakerelerden sonra karşılıklı nota teatisiyle ve notalarda belirtilen şartlar içinde Türkiye ile ABD arasında diplomatik münasebetler kurulmuştur.⁸ Daha önce Lozan Konferansı'nda Amerika'yı temsil eden delegasyonda yer alan ve 1927'de ABD'nin Türkiye nezdindeki ilk büyükelçiliğine tayin edilen Joseph C. Gerew anılarında, bunalımlı dönemler olduğu gibi, müspet dönemlerin de olduğunu belirtmiştir.⁹ Gerew için bunalımlı dönemlerin ilki göreve başlar başlamaz ortaya çıkan "*Amerikan okulları krizi*" olmuştur. Amerikan okullarının büyük bir kısmı kısaca American Board olarak anılan misyoner teşkilâtı tarafından kurulmuştur. Büyükelçi Grew, 1927'nin sonbaharında, American Board'ın I. Dünya Savaşı nedeniyle kapatılmış bulunan Amerikan okullarının tekrar açılması talebini gündeme taşımıştır. American Board, bu okulların faaliyete geçmesi için ilk olarak Mayıs 1925'te Türk Hükümeti'ne başvurmuş, ancak bu başvuru reddedilmişti.¹⁰ Grew Büyükelçi olarak Ankara'ya atandıktan sonra, bu meseleyle yakından ilgilenmiş, ilgili hükümet üyeleriyle yapmış olduğu görüşmeler neticesinde de bazı Amerikan okullarının açılmasına izin verilmiştir.¹¹

Bu dönemde iki ülke arasında çözüm bekleyen bir başka konu da, ABD'nin Türkiye'den dış ticaret ve gümrüklerle ilgili yapılmasını istediği bazı düzenlemeler olmuştur. Ayrıca Grew göreve başladığında birçok Amerikalı iş adamı ihale ve imtiyaz almak için beklemekteydi. Bu

⁵ Yahya S. Tezel, *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi*, Ankara, 1994, s.193-194.

⁶ Fahir Armaoğlu, *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri*, Ankara, 1991, s. 29-31; Nurettin Gülmez, *Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'da Yeni Gün*, Ankara, 1999 s. 210-220.

⁷ Erdal Açıkşes-Ebru Gür, "Türkiye İle ABD Arasında Yapılan 17 Şubat 1927 Tarihli Modus Vivendi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 180, İstanbul, 2009, s. 115; N. Gülmez, *Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'da Yeni Gün*, s. 203.

⁸ F. Armaoğlu, *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri*, s. 110; E. Açıkşes-E. Gür, a.g.m., s. 116.

⁹ Salahi R. Sonyel, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika II*, Ankara, 1991, s. 317.

¹⁰ I. Dünya Savaşı başladığında, Osmanlı topraklarında ABD'ye ait 9 hastane, 8 kolej, 24 ortaokul, 369 ilkokul, 137 kilise ve buralarda görev yapan 151 Amerikalı misyoner ve onlara yardımcı olan 1200 yerli çalışan bulunmaktaydı. 1916'ya gelindiğinde misyonerlerin sayısı yarı yarıya azaldı. 1917'de ise Osmanlı topraklarında sadece 24 Amerikalı misyoner ve aileleri kalmıştı. Misyonerlerin başlıca uğraşısı savaş şartlarından zarar gören Ermenilere yardım ulaştırmaktı. Özellikle Doğu Anadolu'daki misyon merkezleri, Ermenilere yardım merkezlerine dönüştürüldü. Misyonerler ayrıca, ABD'ye göç etmek isteyen Hıristiyanlara da yardımcı oluyorlardı. Savaşta tarafsız bir devletin vatandaşları olduklarından, bu eylemleri Babiâli tarafından engellenmiyordu. Ç. Erhan, *Türk-Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri*, s. 187; F.Armaoğlu, *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri*, s.19; Orhan Duru, *Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları*, İstanbul, 2001, s. 196-200.

¹¹ Osmanlı Devleti sınırları içerisinde faaliyet gösteren Amerikan okullarının sayısı 400'ün üzerinde iken I. Dünya Savaşı sırasında bu okulların birçoğu kapanmış büyük bir kısmı da savaş sonunda kaybedilen Osmanlı topraklarıyla beraber sınırların dışında kalmıştır. Bu sebeple 1927 yılında Türkiye'deki Amerikan okullarının sayısı 8'e kadar düşmüştür. Bkz., Fahir Armaoğlu, "Atatürk Döneminde Türk-Amerikan İlişkileri" *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası-Makaleler*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 288-289.

konuyla ilgili olarak Grew, hükümet nezdinde girişimlerde bulunduysa da kısa sürede sonuç alamamıştır. Çünkü ABD bir taraftan Türkiye'nin gümrük tarifelerini yüksek bularak indirmeye çalışırken, diğer taraftan da birtakım imtiyazlar istemekteydi. Halbuki bu konuda Atatürk'ün daha Lozan Konferansı sırasında benimsediği ilke, Lozan'da diğer devletlere ne kadar imtiyaz tanındı ise, Amerika'ya da ancak o kadar imtiyaz tanımaktı.¹² Bu sebeple müzakereler 1 Ekim 1929'a kadar sürmüştü ve bu tarihte bir "*Ticaret ve Seyr-i Sefain Antlaşması*" imzalanmıştır.¹³

Atatürk – Mac Arthur Görüşmesi

Eylül 1932'de Douglas Mac Arthur'un Türkiye'ye yaptığı ziyaret, bu tarihe kadar Amerikalı devlet adamları tarafından Türkiye'ye yapılan en üst düzeyde bir ziyaret olmuştur.¹⁴

Avrupa'ya Eylül başında gelen ABD Genelkurmay Başkanı Orgeneral Mac Arthur, Çekoslovakya, Polonya, Macaristan, Avusturya ve Romanya ziyaretlerinin ardından Türkiye'ye gelmiştir.¹⁵ Mac Arthur, Köstence Limanı'ndan Romen bandıralı Dacia isimli bir gemiyle 25 Eylül 1932'de İstanbul'a gelmiş, Galata rıhtımında, İstanbul Valisi Muhittin Bey (Üstündağ), Kolordu Kumandanı Şükrü Naili Paşa, ABD Büyükelçiliği yetkilileri tarafından askeri törenle karşılanmıştır. Ziyareti basın tarafından da yakından takip edilen Mac Arthur, İstanbul Valiliği ve Amerikan Konsolosluğu'na yaptığı ziyaretlerden sonra akşam saatlerinde kendisine tahsis edilen özel bir vagonla Ankara'ya hareket etmiştir.¹⁶ 26 Eylül sabahı saat 10.30'da Ankara'ya gelen Mac Arthur, istasyonda Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak başta olmak üzere askeri ve sivil devlet erkânı tarafından törenle karşılanarak halkevine götürülmüştür.¹⁷ Burada kısa bir süre dinlenen Mac Arthur sırasıyla Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak Paşa, Milli Savunma Bakanı Zekai Bey (Apaydın) ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey'i (Aras) makamlarında ziyaret etmiş; adı geçen devlet adamları da kendisine iade-i ziyarette bulunmuşlardır.¹⁸

General Mac Arthur daha sonra Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa tarafından onuruna verilen öğlen yemeğine katılmıştır. Mac Arthur yemekte yaptığı konuşmada iki ülke arasındaki ilişkilerin önemine vurgu yapan şu ifadeleri kullanmıştır: "*İki ülkenin halklarını birbirine bağlayan gizemli bir bağ bulunmaktadır. Bu bir anlaşma, deklarasyon ya da ittifak değildir. Bu aynı tür şeylere olan anlatılamaz ve sıra dışı bir özlemdir. Amaçlarımız tutkularımız ve temel özlemlerimiz aynıdır. Büyük ruhani davalarda Türkiye ve ABD*

¹² Fahir Armaoğlu, "Atatürk Döneminde Türk-Amerikan İlişkileri", *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası-Makaleler*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 290.

¹³ ABD ile Türkiye arasında Lozan'da 6 Ağustos 1923 günü imzalanan Genel Antlaşma Amerikan Senatosu tarafından 1927 yılında reddedilmekle beraber, iki ülke arasında ticaret münasebetleri 1923 yılından itibaren yeniden başlamıştır. 6 Ağustos 1923 Antlaşmasını Amerika adına imzalayan Joseph C. Grew'nun, 1927 yılında Türkiye'ye Büyükelçi olarak atanmasından sonra, Amerika ile Türkiye arasında ilk resmi antlaşma olarak, 1 Ekim 1929 tarihinde bir "*Ticaret ve Seyr-i Sefain Antlaşması*" imzalanmıştır. Bu Antlaşmanın en büyük özelliği, tarafların birbirlerine "*en ziyade müsaadeye mazhar millet*" muamelesini bahşetmeleridir. Antlaşma, 12 Nisan 1930 tarihinde TBMM tarafından kabul ve tasdik edilerek, 21 Nisan 1930 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. F. Armaoğlu, *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri*, s. 113-116.

¹⁴ Semih Bulut, *Atatürk Dönemi Türkiye ABD İlişkileri (1923-1938)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2008, s.100.

¹⁵ Cüneyt Akalın, *Atatürk- Mac Arthur Görüşmesinin İçyüzü-Bir Soğuk Savaş Yalanı*, İstanbul, 2006, s. 23.

¹⁶ *Cumhuriyet Gazetesi*, 26 Eylül 1932, No: 3014; *Milliyet Gazetesi*, 25 Eylül 1932, No: 2380.

¹⁷ *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)*, Fon Kodu 030. 10, Yer No:1. 3.1.

¹⁸ *Hakimiyeti Milliye*, 27 Eylül 1932, No: 4024; *Cumhuriyet Gazetesi*, 27 Eylül 1932, No: 3015; *Milliyet Gazetesi*, 26 Eylül 1932, No: 2381.

mükemmel bir uyum içindedirler. İki ülke, birbirlerini engellemeden, birbirlerine üstünlük kurmadan, birbirlerine karşı komplolar tertip etmeden, temel konuların hepsinde birbirleriyle ahenk içindedirler."¹⁹

Yemekten sonra ise onuruna yapılan askeri geçit törenine katılmış, tören sonunda da Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'ya Türk askeri ile ilgili övgü dolu sözler sarf etmiştir.²⁰

Aynı gün Atatürk Orman Çiftliğini de ziyaret eden ve burada Milli Savunma Bakanı Zekai Bey tarafından verilen çaya katılan General Mac Arthur, Ankara ziyaretini tamamlayarak akşam treniyle İstanbul'a hareket etmiştir.²¹

27 Eylül 1932 sabahı saat 11.00'de İstanbul'a ulaşan Mac Arthur, İstanbul'da birtakım ziyaretlerde bulunduktan sonra saat 17.00'de Dolmabahçe Sarayı'nda Atatürk tarafından kabul edilmiştir.²²

Yapılan görüşmede General Mac Arthur, Atatürk'e Türkiye'de gördüğü iyi kabulden dolayı teşekkür etmiş ve Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'nın selamlarını arz etmiştir. Atatürk de, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'na mukabil selamlarının bildirilmesini söylemiştir.²³

Görüşme sırasında Mac Arthur, Ankara'yı överek "*on sene sonra büyük ve yüz sene sonra pek büyük bir şehir olacağını*" söylemiştir. Ayrıca Atatürk Orman Çiftliği hakkında da övgü dolu ifadeler kullanmıştır. Atatürk de çiftliğin kısa süre önce çıplak ve bataklık bir yer olduğunu, işe bir aygır ve iki küçük traktörle başlanılmış olduğunu ve bunun müteredditlere Ankara'da yerleşmenin mümkün olduğunu ispat maksadı ile yaptığını söylemiştir.²⁴

General Mac Arthur, dünya ekonomik buhranından Amerika'da on milyon işsiz bulunduğu ve durumun güçlüğünden bahsetmiştir. Türkiye'de ise ekonomik buhranın yok denecek kadar hafif olduğunu belirtmiş ve bunun sebebini de ülkenin ziraat ülkesi olmasına bağlamıştır. Atatürk, ekonomik buhranın ilim, fen ve gayret sayesinde çaresinin bulunacağını ve durumun normale doğru gideceğini ümit ettiğini belirtmiştir. Türkiye'nin buhrandan daha fazla etkilenme pahasına olsa bile gelişmiş bir sanayiye sahip olmayı hedeflediğini söylemiştir.²⁵

Atatürk-Mac Arthur görüşmesinde Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılacak olan Başkanlık seçimleri de gündeme gelmiştir. Atatürk yapılacak seçimlerde iktidardaki partinin yeniden seçimleri kazanması temennisinde bulunmuştur.²⁶

Dünyadaki savaş tehlikesi gündeme geldiğinde ise Atatürk, önümüzdeki on sene zarfında büyük bir dünya savaşı ihtimalinin zayıf bir ihtimal olduğunu söylemiştir.²⁷ Ancak

¹⁹ Semih Bulut, *Atatürk Dönemi Türkiye ABD İlişkileri (1923-1938)*, s.102; *Hakimiyeti Milliye*, 27 Eylül 1932, No: 4024.

²⁰ *BCA*, Fon Kodu 030. 10, Yer No:1. 3.1.

²¹ *BCA*, Fon Kodu 030. 10, Yer No:1. 3.1.

²² *The New York Times*, September 29, 1932; *Hakimiyeti Milliye*, 27 Eylül 1932, No: 4025; *Cumhuriyet Gazetesi*, 28 Eylül 1932, No: 3016; *Milliyet Gazetesi*, 28 Eylül 1932, No: 2383.

²³ *BCA*, Fon Kodu 030. 10, Yer No:1. 3.1.

²⁴ *BCA*, Fon Kodu 030. 10, Yer No:1. 3.1.

²⁵ *BCA*, Fon Kodu 030. 10, Yer No:1. 3.1.

²⁶ *BCA*, Fon Kodu 030. 10, Yer No:1. 3.1.

²⁷ Cemil Koçak, "Atatürk Hakkında Belgeler Ali Rıza Bey, Anıtkabir, Mac Arthur ile Mülakat", *Toplumsal Tarih Dergisi*, Ankara, 2005, S.119, s. 25.

buna rağmen dünyada tam bir emniyetin sağlanmamış olmasından dolayı silahlanmanın terk edilmesinin doğru olmadığını ifade etmiştir.²⁸

İki liderin baş başa görüşmeleri yarım saat kadar sürmüştür. Daha sonra Atatürk, konuğu ile birlikte o sırada toplantı halinde bulunan Türk Dil Kurultayı'na katılmıştır. Atatürk, General Mac Arthur'a Dil Kurultayı'nın çalışmasıyla ilgili bilgi vermiş, kendisine anlatılanları ilgi ile dinleyen general, toplantıyı sonuna kadar takip etmiştir.²⁹

Atatürk-Mac Arthur görüşmesi, saat 18.20'de sona ermiştir. General Mac Arthur Dolmabahçe Sarayı'ndan ayrıldıktan sonra Amerikan Sefarethanesi'nde düzenlenen çay partisine katılmıştır. Daha sonra Amerikan Maslahatgüzarı Shaw tarafından Maçka'daki konutunda onuruna verilen akşam yemeğine katılmıştır.³⁰

General Mac Arthur 28 Eylül Çarşamba sabahı beraberinde mihmandar ve yaverleri olduğu halde otomobille İstanbul'u gezmiştir. Bu gezi sırasında Askeri Müze'yi ve Topkapı Sarayı'nı gezmiş; daha sonra Perapalas Oteli'ne giderek bir süre burada dinlenmiştir. Mac Arthur, Saat 13.00 civarında Taksim'de bulunan Cumhuriyet Abidesi'ne kırmızı, beyaz çiçeklerden yapılmış bir çelenk koymuştur. Çelengin üzerine Fransızca olarak; "*Gazi Mustafa Kemal'e ve Türk Ordusu'na Amerikan Ordusu'nun büyük hayranlık ve takdirlerinin nişanesi.*" yazılmıştır. General buradan Tokatlıyan Oteli'ne giderek Amerikan Sefareti Ataşemiliteri tarafından onuruna verilen yemeğe katılmıştır. General Mac Arthur yemekten sonra Kolordu Kumandanı Şükrü Naili Paşa tarafından saat 17.00'de Yıldız'daki Harp Akademisi'nde onuruna verilen çay partisine, şehrin önde gelen protokol üyeleriyle birlikte katılmıştır. General Mac Arthur akşam yemeğini Perapalas Oteli'nde Amerikan Sefareti Maslahatgüzarı Shaw ve mihmandarları ile birlikte yedikten sonra akşam saat 21.00'de ekspresle Paris'e hareket etmiştir.³¹

General Mac Arthur, ülkesine döndükten sonra da, kendisine gösterilen samimi misafirperverlikten dolayı memnuniyetini ifade eden mesajlar göndermiştir.³²

Sonuç

1830 yılında başlayan ve I. Dünya Savaşı nedeniyle sekteye uğrayan Türk-Amerikan ilişkileri, bu savaşın hemen akabinde ticari alanda yeniden başlamıştır. İki ülkenin 1923'te Lozan'da yaptığı anlaşma Amerikan Senatosu'nda uzunca bir süre onaya sunulamamış, 1927'de Senato'da onaya sunulduğunda ise, gerekli üçte iki oy çoğunluğuna ulaşamadığından reddedilmiştir. Aynı yıl içerisinde ABD'nin Ankara'ya büyükelçi tayin etmesi üzerine, biraz sıkıntılı olsa iki ülke arasında karşılıklı nota teatisi yoluyla siyasi ve diplomatik ilişkiler yeniden kurulmuştur.

Diplomatik ilişkiler kurulduktan sonra iki ülke arasındaki ilişkiler her geçen gün daha da gelişmiştir. Ancak ikili ilişkilerdeki bu yaklaşma, diğer devletlerin de dahil olduğu uluslararası sorunlar ortaya çıktığında yerini resmî bir tarafsızlık politikasına bırakmıştır. Bunun nedeni ABD'nin Avrupa meselelerinden uzak durmak istemesinden kaynaklanmıştır.

²⁸ BCA, Fon Kodu 030. 10, Yer No:1. 3.1.

²⁹ *Hakimiyeti Milliye*, 27 Eylül 1932, No: 4025.

³⁰ *Cumhuriyet Gazetesi*, 28 Eylül 1932, No: 3016.

³¹ *Cumhuriyet Gazetesi*, 29 Eylül 1932, No: 3017.

³² Cüneyt Akalın, "Atatürk- Mac Arthur Görüşmesi Hakkında", *Mülkiye Dergisi*, C. XXVI. S. 236, Eylül-Ekim 2002, s. 118.

Atatürk dönemi Türk – Amerikan ilişkilerinde bazı sorunlar da meydana gelmiştir. Bunların başlıcaları, Amerikan okulları, dış ticaret, ikamet ve suçluların iadesidir. İki ülke arasında bu sorunlar yaşanırken Atatürk-Mac Arthur görüşmesi gerçekleşmiştir. Atatürk'ün ABD Genelkurmay Başkanı Orgeneral Mac Arthur'la İstanbul'da yapmış olduğu görüşme, Cumhuriyet tarihimiz açısından, önemli uluslararası bir olaydır. Bu görüşme Batı dünyasının, Dünya Ekonomik Krizi'nden çıkabilmek ve Sovyet tehdidini bertaraf edebilmek için yoğun çaba harcadığı bir dönemde gerçekleşmiştir. ABD Genelkurmay Başkanı'nın Avrupa, Balkan ülkeleri (Polonya, Çekoslovakya, Avusturya, Romanya) ve Türkiye gezileri basın tarafından ilgiyle izlenmiştir.

General Mac Arthur'un Türkiye ziyareti hem Türk hem de dünya kamuoyu tarafından yakından takip edilmiş ve farklı yorumlara neden olmuştur. Nitekim Mac Arthur'un Balkan ülkelerine ve Türkiye'ye yaptığı ziyaret, Sovyetler Birliği'ne sınırı olan ülkelerle, Sovyet tehdidi konusunda görüş alış-verişinde bulunduğu şeklinde yorumlanmıştır.

KAYNAKLAR

1. ARŞİV

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

2. GAZETELER

Cumhuriyet Gazetesi

Hakimiyeti Milliye Gazetesi

Milliyet Gazetesi

The New York Times

3. ARAŞTIRMA VE İNCELEME ESERLER

AÇIKSES, Erdal-GÜR, Ebru, "Türkiye İle ABD Arasında Yapılan 17 Şubat 1927 Tarihli Modus Vivendi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 180, İstanbul, 2009, s. 101-122.

AKALIN, Cüneyt, "Atatürk- Mac Arthur Görüşmesi Hakkında", *Mülkiye Dergisi*, C. XXVI. S. 236, Eylül-Ekim 2002, s. 113-129.

AKALIN, Cüneyt, *Atatürk- Mac Arthur Görüşmesinin İcyüzü- Bir Soğuk Savaş Yalanı*, İstanbul, 2006.

ARMAOĞLU, Fahir, *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri*, Ankara, 1991.

ARMAOĞLU, Fahir, "Atatürk Döneminde Türk-Amerikan İlişkileri", *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası-Makaleler*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 281-296.

Atatürk'ün Milli Dış Politikası (Milli Mücadele Dönemine Ait 100 Belge) 1919-1923, C. I, Ankara, 1994.

BARLAS, Dilek, "Atatürk Döneminde Türkiye'nin Balkan Politikası", *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası-Makaleler*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 275-280.

BULUT, Semih, *Atatürk Dönemi Türkiye ABD İlişkileri (1923-1938)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2008.

ÇAVDAR, Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)*, İstanbul, 2004.

DURU, Orhan, *Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları*, İstanbul, 2001.

ERHAN, Çağrı, *Türk-Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri*, Ankara, 2001.

GÖNLÜBOL, Mehmet-KÜRÇÜOĞLU, Ömer, "Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasına Genel Bir Bakış" *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası-Makaleler*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 3-27.

GÜLMEZ, Nurettin, *Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'da Yeni Gün*, Ankara, 1999.

KOÇAK, Cemil, "Atatürk Hakkında Belgeler Ali Rıza Bey, Anıtkabir, Mac Arthur ile Mülakat", *Toplumsal Tarih Dergisi*, Ankara, 2005, S.119, s. 22-27.

PRICE, M. Philips, *Türkiye Tarihi-İmparatorluktan Cumhuriyete Kadar*, (Çeviren: Selahattin ATALAY), İstanbul, 1977.

SELEK, Sabahattin, *Anadolu İhtilali*, C. 2, İstanbul, 2000.

SONYEL, Salahi R. *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika II*, Ankara, 1991.

TEZEL, Yahya S., *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi*, Ankara, 1994.

VILLALTA, Jorge Blanco, *Atatürk*, Çeviren: (Fatih Özsu) Ankara, 1982.